

PERIODIEK OVERZICHT INWONERPARTICIPATIE ENERGIETRANSITIE IN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING

DE DERDE METING

- › **In dit rapport vatten we de belangrijkste resultaten samen van het Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie bij de Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving. In dit onderzoek worden de ondersteuningsbehoeften en ervaringen van gemeenten rondom het inwonerparticipatieproces bij de ontwikkeling van wind- en zonneparken, van warmte en van elektriciteitsinfrastructuur onderzocht.**
- › Het onderzoek is onderdeel van het Kennisprogramma Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving dat TNO in opdracht van het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) en in samenwerking uitvoert met KGG, Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO), en het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO).
- › Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksmethode en een overzicht van alle resultaten is te vinden in het volledige achtergrondrapport.¹

1. Jansen, J.R.T., Klösters, M.P.W.M., Jonker, H.W., Paradies, G.L. (2024). Achtergrondrapport Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving – de derde meting. TNO 2024 R11942

1. BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Het doel van het Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving is om een beeld te geven van de ervaringen en ondersteuningsbehoeften van gemeenten op het gebied van inwonerparticipatie bij de ontwikkeling van wind- en zonneparken, warmte en elektriciteitsinfrastructuur. Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen uit de derde meting van het Periodiek Overzicht.

Inwonerparticipatie wordt integraal georganiseerd en steeds meer geborgd in beleid, en krijgt daarmee een grotere rol in de energietransitie.

- › Het merendeel van de gemeenten pakt inwonerparticipatie integraal aan, door participatie rondom wind en zon te combineren met de warmtetransitie, en soms ook met andere beleidsdomeinen zoals veiligheid en leefbaarheid.
- › De meeste gemeenten (87%) werken samen met lokale energiecoöperaties, of verkennen een samenwerking.
- › Net als vorig jaar heeft 77% van de steekproef dit jaar procesparticipatie verankerd in beleid.
- › Ten opzichte van vorig jaar streven steeds meer gemeenten (ruim de helft) naar (tenminste) 50% lokaal eigendom, en verkennen andere vormen van financiële participatie.

Interne en externe arbeidscapaciteit voor participatie gelijk gebleven, terwijl er behoefte is aan meer personeel bij gemeenten

- › Dit jaar geven de bevroagde gemeenten aan ongeveer evenveel menskracht te hebben om de participatie te organiseren als in de steekproef van vorig jaar. Hierbij gaat het om zowel intern als extern ingehuurd menskracht.
- › Volgens gemeenten is meer personeel nodig om het beleid uit te voeren dan dat er beschikbaar is.

De ervaringen van gemeenteambtenaren met inwonerparticipatie lopen uiteen

- › 58% van de gemeenten heeft de ervaring dat inwonerparticipatie de kwaliteit van plannen verbetert en 50% ziet inwonerparticipatie als iets wat bijdraagt aan het draagvlak voor wind- en zonneparken. 61% van de gemeenten heeft ervaren dat de participatie niet altijd de weerstand wegneemt.
- › Uit toelichtingen van de gemeenten blijkt dat, ondanks die mate van weerstand, inwonerparticipatie bijdraagt aan meer begrip voor keuzes. Verder geven ze aan dat inwonerparticipatie veel tijd kost, maar dat het een belangrijk onderdeel van het gehele proces is en dat de mate waarin inwonerparticipatie het proces vertraagt of versnelt erg wisselend is.
- › Daarnaast lichten gemeenten toe dat ze worstelen met de afweging van participatie-uitkomsten en publieke belangen, ondanks de verbeterde kwaliteit van plannen door inbreng van inwoners. Ook ervaren zij dat de persoonlijke relatie tussen ambtenaren en inwoners door participatie kan verbeteren mits de kwaliteit van het participatietraject goed is.

Succesfactoren en knelpunten grotendeels onveranderd: het informeren en bereiken van inwoners en het betrekken van lokale initiatieven gaat goed; een tekort aan arbeidscapaciteit en het betrekken van specifieke groepen blijven knelpunten

- › Punten waarvan gemeenten aangeven dat ze goed gaan zijn: het informeren/ bereiken van inwoners (92% van de gemeenten) en het betrekken van lokale initiatieven en energiecoöperaties (87% van de gemeenten).
- › Dit jaar is voor het eerst uitgevraagd hoe de steun van de manager/leidinggevende voor inwonerparticipatie en steun of medewerking van collega's worden ervaren. Beiden worden door 89% van de gemeenten positief ervaren.
- › Een tekort aan arbeidscapaciteit om de inwonerparticipatie te organiseren wordt door 72% van de gemeenten ervaren als (groot) knelpunt, net als het betrekken van specifieke doelgroepen (zoals 'het stille midden' of jongeren) een (groot) knelpunt is bij 64% van de gemeenten.
- › Dit jaar is voor het eerst uitgevraagd hoe gemeenten het ontbrekende wettelijk instrumentarium rondom inwonerparticipatie voor het afdwingen van 50% lokaal eigendom ervaren. Dit wordt door 72% van de gemeenten ervaren als een knelpunt.

Toenemende ondersteuningsbehoefte bij gemeenten en behoefte aan kennisondersteuning in een andere vorm

- › De ondersteuningsbehoefte van gemeenten lijkt toe te nemen: bijna alle ondersteuningsbehoeften worden 10% vaker genoemd dan vorig jaar. Gemeenten geven aan dat zij het meest behoefte hebben aan kennis over het betrekken van het stille midden (62%) en extra menskracht voor het organiseren van inwonerparticipatie (58%).
- › De meeste gemeenten willen kennisondersteuning ontvangen aan de hand van een externe adviseur, al dan niet via een expertpool van participatieadviseurs (76%) of een online handreiking (70%). In vergelijking met 2023 geven dit jaar tweemaal zoveel gemeenten aan behoefte te hebben aan een online handreiking. Deze ondersteuningsbehoefte is dus duidelijk toegenomen.

2. INLEIDING

- › Dit rapport beschrijft de belangrijkste resultaten van het in 2024 uitgevoerd Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving, een vragenlijstonderzoek onder 80 Nederlandse gemeenten. Het achtergrondrapport¹ bevat de onderzoeksmethoden, de vragenlijst en alle uitkomsten. Zowel in de samenvatting als in het achtergrondrapport maken we waar mogelijk (niet alle vragen zijn alle jaren gesteld) een vergelijking met de antwoorden gegeven in de metingen van vorige jaren. We toetsen hierbij niet of een specifieke gemeente van score veranderd is omdat de steekproeven niet dezelfde gemeenten bevatten.
- › Dit is de derde keer dat het Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving is uitgevoerd. Aan de eerste meting in 2022 hebben 104 gemeenten deelgenomen en aan de tweede meting in 2023 76 gemeenten (Nederland telt sinds januari 2023 342 gemeenten).
- › Bij deze derde meting is de vragenlijst tussen 12 juni en 24 juli 2024 door 80 gemeenten ingevuld. Voor de volledige versie van de vragenlijst, zie het achtergrondrapport.¹
- › De resultaten van dit onderzoek worden benut door KGG, NP RES, VNG, IPO en VRO om beleid en andere ondersteunende middelen te ontwikkelen voor gemeenten. Zo is KGG in 2023 een verkenning gestart voor de oprichting van een expertpool om gemeenten tegemoet te komen in hun capaciteitsbehoefte, en heeft NP RES trainingen ontwikkeld over desinformatie en polarisatie.
- › De eerdere edities van het Periodiek Overzicht gaven een overzicht van welke inwonerparticipatie er concreet werd georganiseerd voor zonne- en windparken en de elektriciteitsinfrastructuur sinds de vaststelling van de RES 1.0 (medio 2021). Voor deze editie is gekozen om de vragenlijst in te korten en vooral te richten op de behoeften van gemeenten rondom inwonerparticipatie. Er is niet meer opgehaald in welke mate inwoners betrokken zijn bij trajecten binnen de RES om tot zonne- en/of windparken te komen. Deze editie van het Periodiek Overzicht is dus een licht variant, waarbij de nadruk ligt op de ondersteuningsbehoeften van de gemeenten, de organisatie van de financiële participatie en de integraliteit van de aanpak van trajecten voor zonne- wind-, warmte- en elektriciteitsinfrastructuur.

1. Jansen, J.R.T., Klösters, M.P.W.M., Jonker, H.W., Paradies, G.L. (2024).
Achtergrondrapport Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie
in de Fysieke Leefomgeving – de derde meting. TNO 2024 R11942

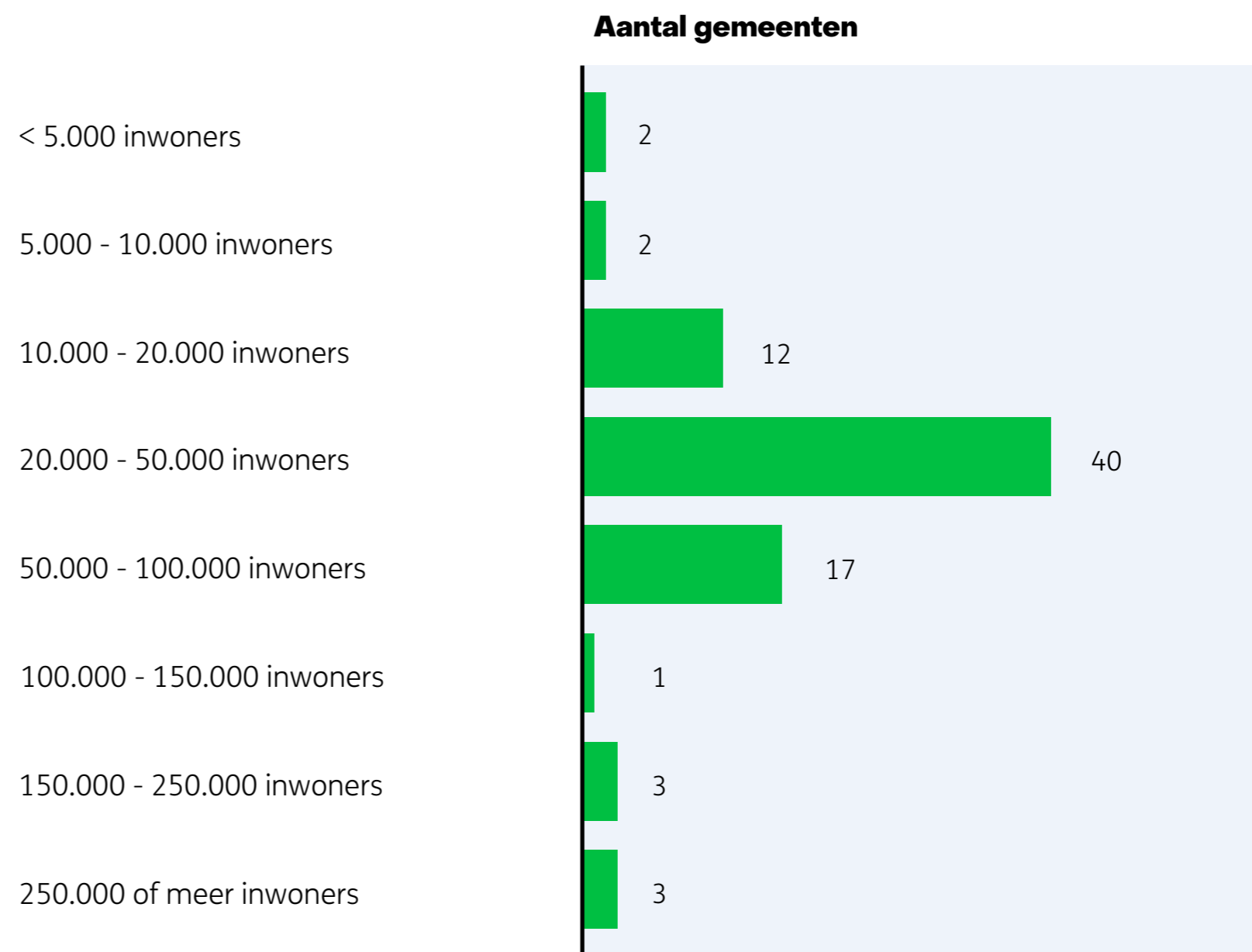
3. STEEKPROEF

› 80 gemeenten hebben de vragenlijst ingevuld

Via NP RES hebben de regiocoördinatoren van de RES-regio's hun gemeenten benaderd om zich aan te melden voor de mailinglijst van TNO. De VNG heeft de aanmelding voor de vragenlijst opgenomen in hun nieuwsbrief, en via de VNG zijn nog enkele grote gemeenten direct benaderd om de vragenlijst in te vullen. 96 gemeenten hebben zich aangemeld voor de mailinglijst en uiteindelijk hebben 80 (van de 342) gemeenten uit 26 van de 30 RES-regio's de online vragenlijst ingevuld. De steekproef van gemeenten is representatief voor alle Nederlandse gemeenten op basis van grootte en mate van verstedelijking van gemeenten. Ook hebben gemeenten verspreid over het land deelgenomen.

› Respondenten zijn voornamelijk vanuit beleidsontwikkeling bezig met inwonerparticipatie en heeft veelal direct contact met inwoners

Van de 80 gemeenteambtenaren die de vragenlijst hebben ingevuld is 74% direct bezig met inwonerparticipatie, waarvan 50% hoofdzakelijk vanuit beleidsontwikkeling en 24% hoofdzakelijk vanuit beleidsuitvoering. Verder heeft 88% minstens eens per maand direct contact met inwoners, en 9% eens per jaar. Slechts 4% geeft aan nooit direct contact met inwoners te hebben.

Figuur 1
Inwoneraantallen deelnemende gemeente in 2024 (n = 80).

4. RESULTATEN

› Gemeenten organiseren inwonerparticipatie integraal

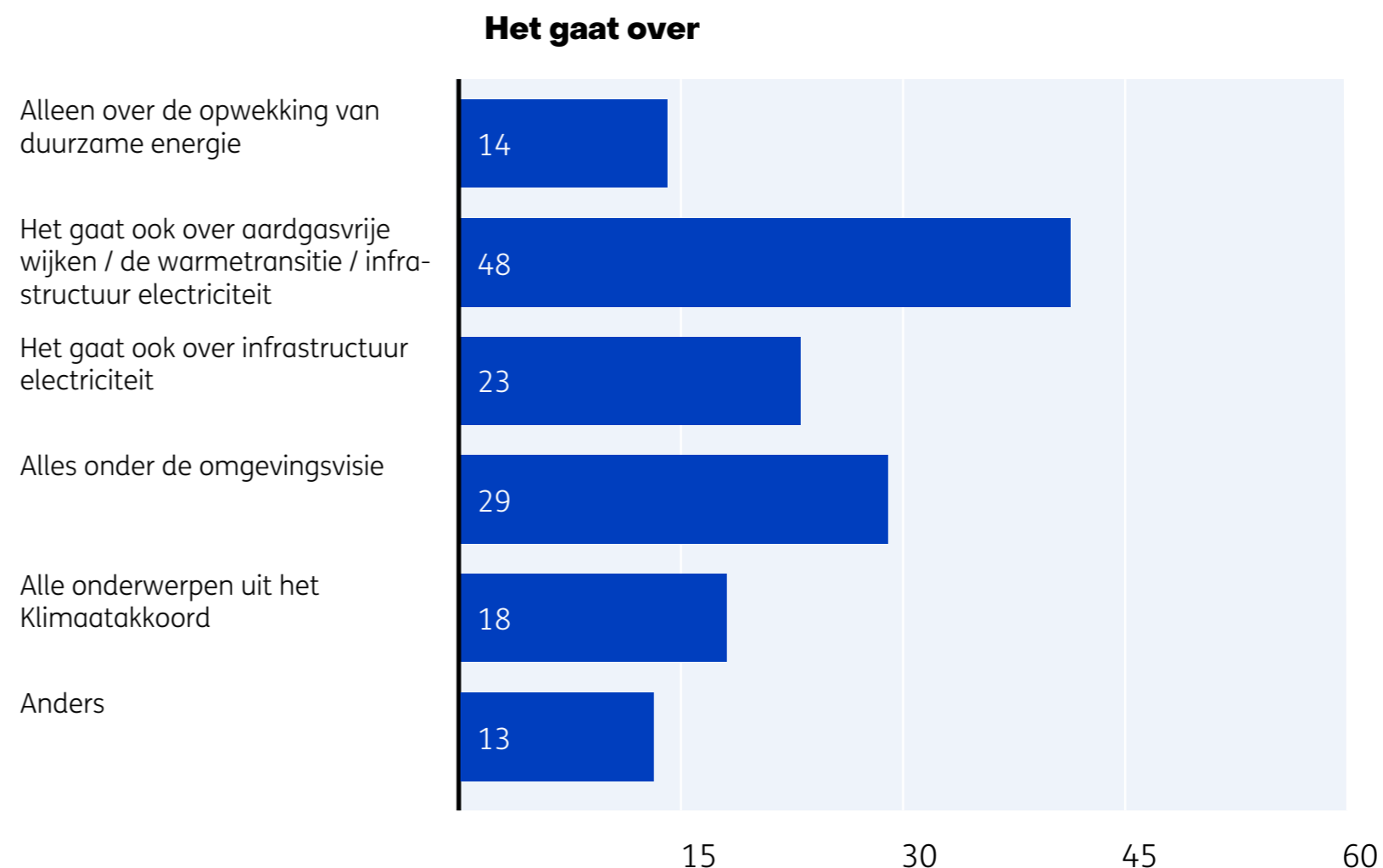
Dit jaar is gevraagd naar de integraliteit van de inwonersparticipatie bij gemeenten. Het merendeel van de gemeenten pakt inwonerparticipatie integraal aan, door de inwonerparticipatie te combineren met de warmtetransitie (Figuur 2). Daarnaast gaat bij enkele gemeenten inwonerparticipatie ook over beleidsvorming op alle beleidsdomeinen en veiligheid en leefbaarheid.

› Gemeenten werken samen met lokale energievooperaties

De meerderheid van de gemeenten werkt samen met lokale energievooperaties in de realisatie van wind- en zonneparken: 45 gemeenten werken samen met lokale energievooperaties, 19 gemeenten zijn een samenwerking aan het verkennen en 10 gemeenten werken niet samen met lokale energievooperaties.

Van de 64 gemeenten die samenwerken met lokale energievooperaties of een samenwerking aan het verkennen zijn, staan 44 gemeenten (heel) positief tegenover de samenwerking, 19 neutraal en één negatief. Uit de toelichting leerden we het volgende:

- › Het helpt wanneer er goed overleg is, er over en weer waardering is voor elkaars werk, en wanneer de ambities van de energievooperaties en gemeente in dezelfde richting zijn.
- › Een deel van de gemeenten heeft moeite met verschil in werkwijze van gemeenten en energievooperaties, professionaliteit, kennisniveau of de snelheid waarmee gewerkt wordt.

Figuur 2

Antwoorden op de vraag: “Worden er meerdere opgaven betrokken bij inwonerparticipatie in uw gemeente? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (n = 74).

› **Ruime meerderheid gemeenten heeft participatiebeleid voor de ontwikkeling van zonne- en windparken geborgd**

In 53% van de gemeenten is beleid voor zowel financiële als procesparticipatie vastgelegd (Figuur 3). Ten opzichte van voorgaande jaren is vooral procesparticipatie vaker geborgd in beleid. Slechts 4% van de gemeenten geeft aan dat beleid niet (meer) nodig is, bijvoorbeeld omdat de gemeente zelf geen parken ontwikkelt.

› **Steeds meer gemeenten streven naar (tenminste) 50% lokaal eigendom, en verkennen andere vormen van financiële participatie**

Ruim twee derde van de gemeenten heeft als doelstelling (tenminste) 50% lokaal eigendom. Het aandeel gemeenten dat geen doelstelling voor lokaal eigendom heeft neemt ten opzichte van voorgaande jaren af (naar 20%).

Wat betreft de vorm van financiële participatie bij wind- of zonneparken in ontwikkeling worden vooral lokale bewonerscollectieven als mede-eigenaar verkend en in mindere mate lokale bedrijven en instellingen (Figuur 4). Ook het Omgevingsfonds wordt als vorm van financiële participatie door de helft van de gemeenten verkend.

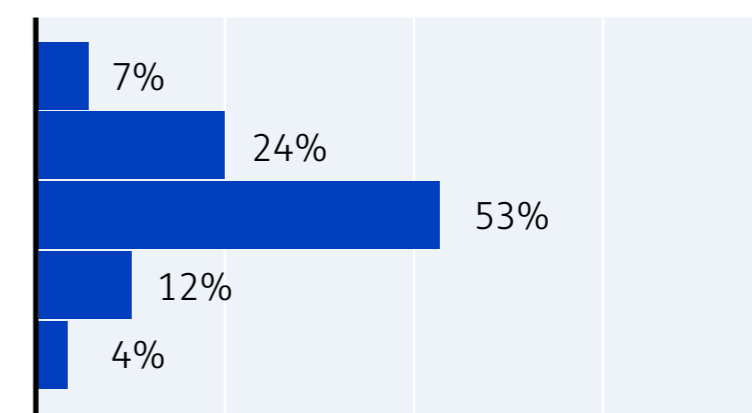
Gemeenten stimuleren lokaal eigendom vooral middels energiecoöperaties, stellen het als eis (door de gemeenteraad) of nemen het mee in een tender uitvraag.

Een kleine meerderheid van de gemeenten (57%) vindt het te vroeg om te oordelen of beleid leidt tot meer lokaal eigendom. Ruim een kwart oordeelt van wel. De voornaamste reden dat het te vroeg is om te oordelen, is dat projecten nog niet zijn gegund en/of nog in ontwikkeling zijn.

Figuur 4 ▶

Antwoorden op de vraag: “Wordt er een vorm van financiële participatie verkend bij wind- of zonneparken in ontwikkeling binnen uw gemeente?” (n = 74).

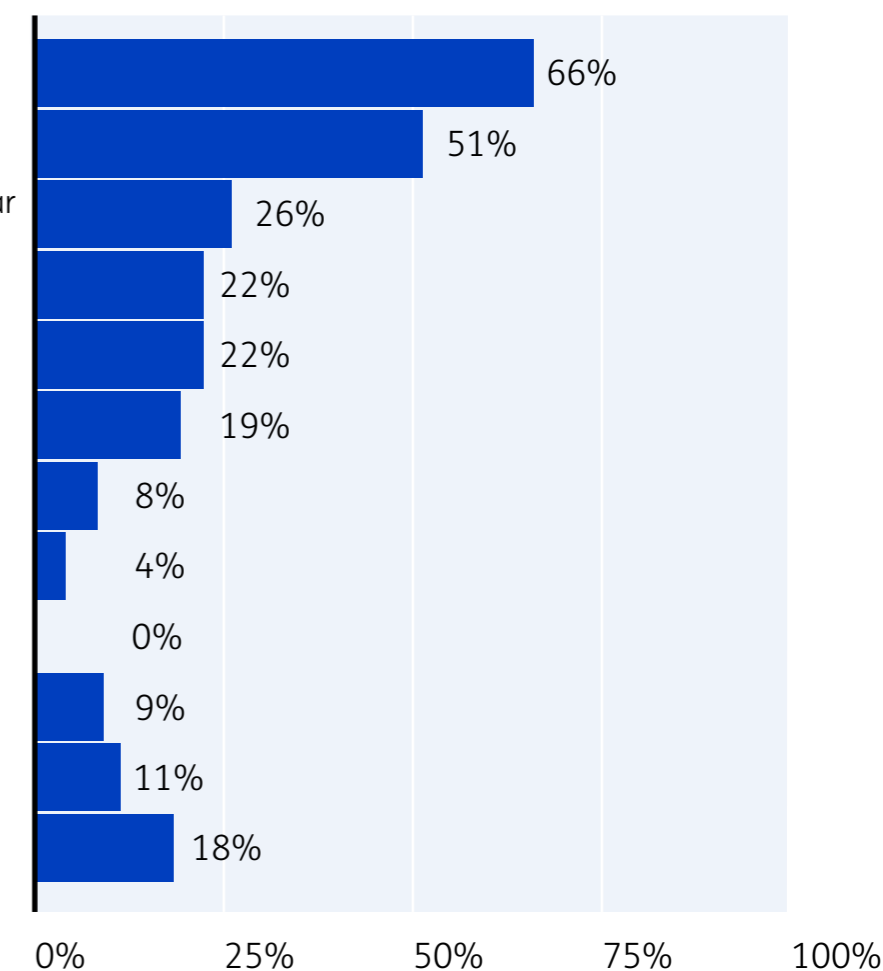
Financiële participatie
Procesparticipatie
Financiële en procesparticipatie
Beleid nog in ontwikkeling
Beleid niet (meer) nodig

▲ **Figuur 3**

Antwoorden op de vraag: “Is er in beleid geborgd dat er inwonerparticipatie plaatsvindt voor de ontwikkeling van wind- en zonneparken?” (n = 74).

Lokale bewoners/partners mede-eigenaar
Omgevingsfonds
Lokale (industriële) instellingen mede-eigenaar
Lokale publieke partijen mede-eigenaar
Omwonenderegule lokale stroom
Participatie omgeving zonder eigendom
Andere lokale baten
Geen lokaal eigendom
Nee, geen financiële participatie overwogen
Nee, geen zonne- of windpark in ontwikkeling
Nog geen financiële participatie verkend
Anders, namelijk...

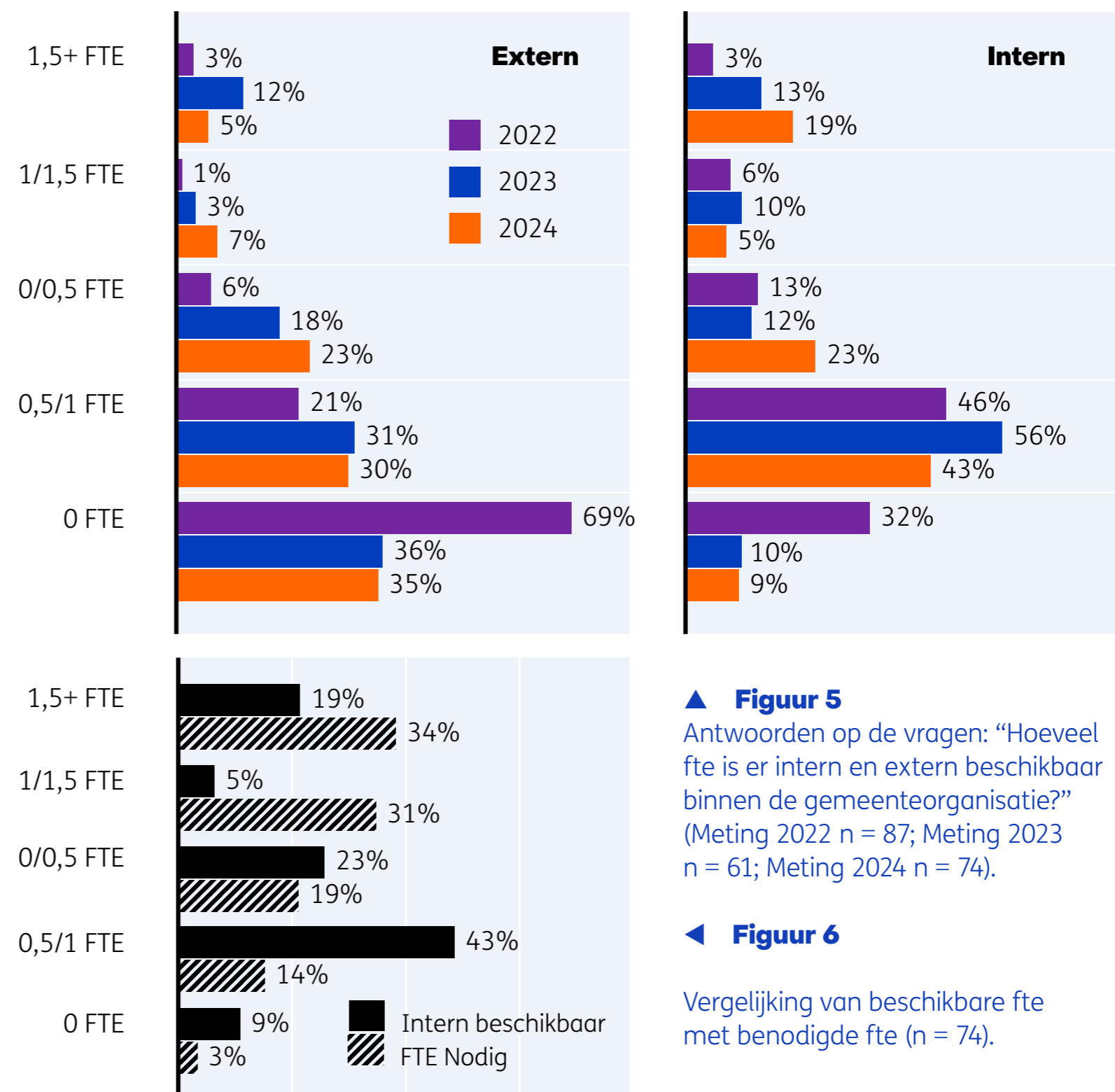
› **Gemeenten hebben ongeveer evenveel interne als externe arbeidscapaciteit voor inwonerparticipatie als een jaar geleden**

De cijfers lijken dit jaar niet eenduidig te suggereren dat er meer interne arbeidscapaciteit (fte) beschikbaar is om inwonerparticipatie te organiseren ten opzichte van 2023 (Figuur 5). Het aandeel van gemeenten dat 1.5 fte of meer intern beschikbaar heeft is groter ten opzichte van voorgaande jaren. Voor externe fte is dit juist kleiner. Het aandeel gemeenten dat 1.0 tot 1.5 fte intern beschikbaar heeft is ten opzichte van 2023 iets kleiner en is nu zo goed als gelijk aan 2022, terwijl dit voor externe fte groter is. Het aandeel gemeenten dat zowel intern als extern 0.5 tot 1.0 fte intern beschikbaar heeft is groter dan in 2023. Het aandeel gemeenten met zowel intern als extern minder dan 0.5 fte beschikbaar is kleiner dan in 2023. Wel suggereert de meting van 2024 een stijging in zowel interne als externe arbeidscapaciteit ten opzichte van de meting in 2022.

Zeven gemeenten gaven aan geen fte beschikbaar te hebben voor inwonerparticipatie. Uit de toelichting blijkt dat sommigen daarvan de behoefte voor arbeidscapaciteit oplossen door externe inhuur. De belangrijkste redenen voor externe inhuur zijn de behoefte aan flexibele versterking en het interne gebrek aan kennis en ervaring.

› **Behoeft aan meer arbeidscapaciteit dan het aantal fte dat momenteel beschikbaar is voor uitvoeren van het participatiebeleid**

Dit jaar hebben we ook gevraagd hoeveel fte nodig zou zijn om het participatiebeleid in de gemeente uit te voeren. Wanneer we de resultaten afzetten tegen het aantal fte wat gemeenten beschikbaar hebben voor de organisatie van inwonerparticipatie, blijkt dat gemeenten aangeven meer arbeidscapaciteit nodig te hebben om het beleid uit te voeren dan dat er beschikbaar is (Figuur 6).

▲ **Figuur 5**
Antwoorden op de vragen: “Hoeveel fte is er intern en extern beschikbaar binnen de gemeenteorganisatie?” (Meting 2022 n = 87; Meting 2023 n = 61; Meting 2024 n = 74).

◀ **Figuur 6**
Vergelijking van beschikbare fte met benodigde fte (n = 74).

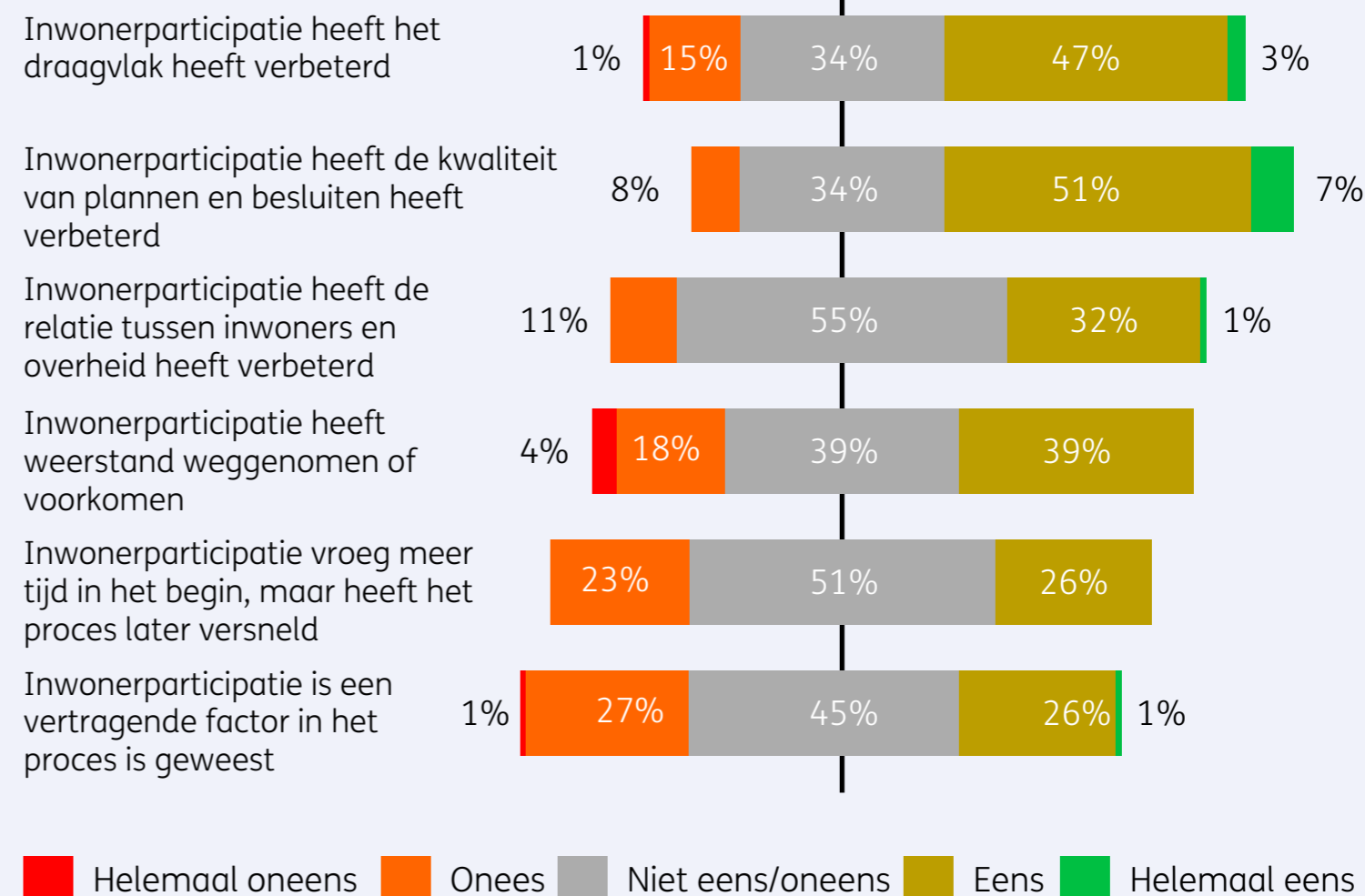

› **Gemeenten hebben de ervaring dat inwonerparticipatie de kwaliteit van plannen verbetert, maar weerstand niet altijd wegneemt**

We hebben gemeenten gevraagd in hoeverre ze inwonerparticipatie als effectief beschouwen aan de hand van zes stellingen (Figuur 7). Bij al deze stellingen lopen de meningen zeer uiteen. Een kleine meerderheid van de gemeenten (58%) heeft de ervaring dat de kwaliteit van plannen en besluiten wordt verbeterd door inwonerparticipatie. Ook wordt inwonerparticipatie gezien als iets wat bijdraagt aan het draagvlak voor wind- en zonneparken (50%). Gemeenten verschillen van mening over de stelling dat participatie weerstand heeft weggenomen of voorkomen: ongeveer een kwart ervaart van niet, 39% is neutraal en eveneens 39% is het er mee eens. Ook verschillen gemeenten van mening over de stelling dat inwonerparticipatie de relatie tussen inwoners en overheid versterkt; ruim de helft (55%) van de gemeenten is neutraal. Dit geldt ook voor de stelling dat procesparticipatie aan het begin meer tijd vroeg, maar het proces later versnelde (51%), en voor de stelling dat inwonerparticipatie een vertragende factor in het proces is geweest (45%).

Bij elke stelling hebben we ook gevraagd om een toelichting. Daaruit hebben we geleerd dat gemeenten ervaren dat:

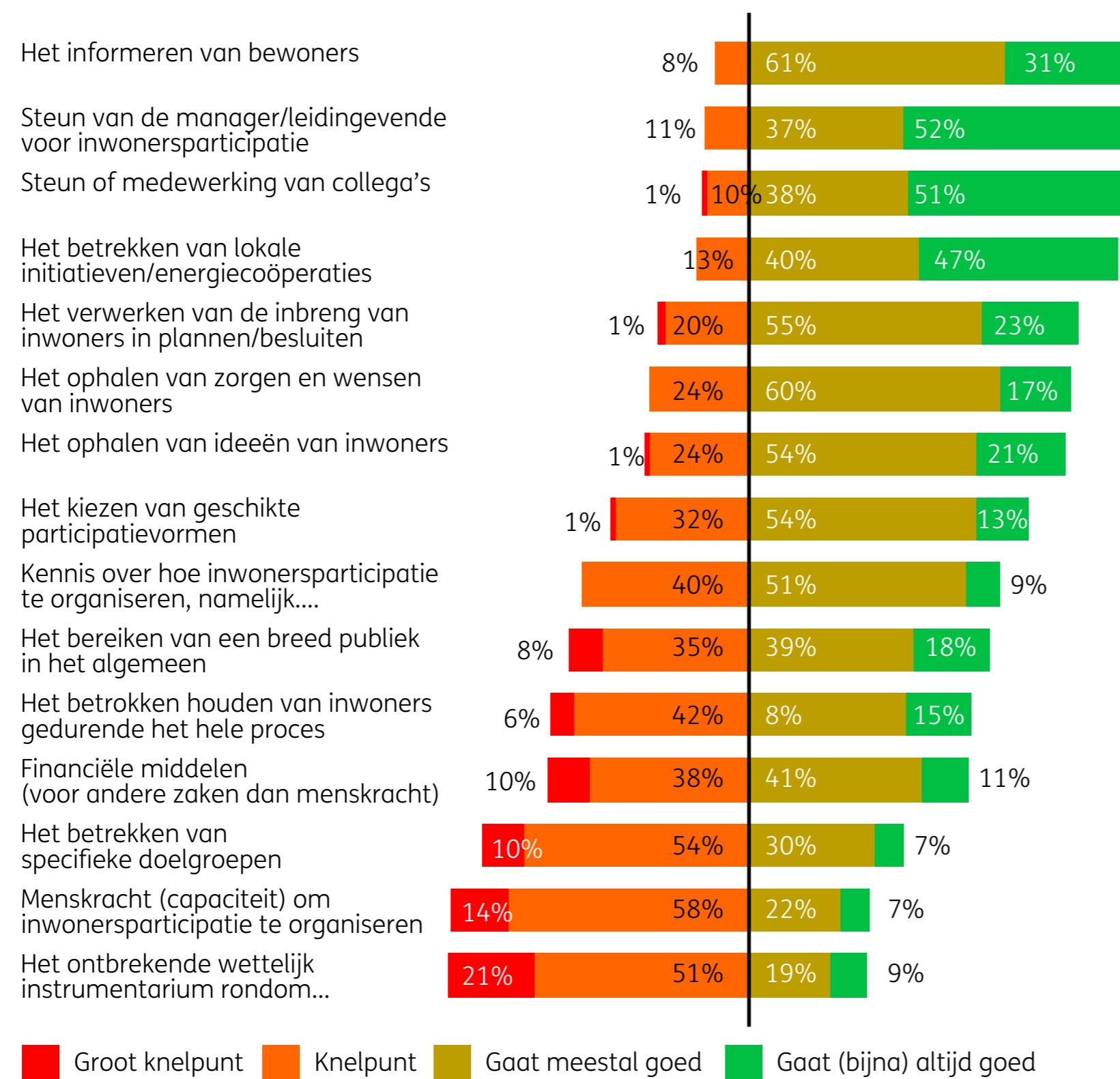
- › Inwonerparticipatie bijdraagt aan meer begrip over keuzes, maar dat er altijd inwoners blijven die het oneens zijn met de plannen.
- › Plannen beter zijn geworden door inbreng van inwoners, maar dat gemeenten worstelen met de afweging van participatie-uitkomsten en publieke belangen.
- › De persoonlijke relatie tussen ambtenaren en inwoners door participatie kan verbeteren mits de kwaliteit van het participatietraject goed is.
- › Inwonerparticipatie weerstand niet wegneemt maar wel zorgt voor wederzijds begrip.
- › De mate waarin inwonerparticipatie het proces vertraagt of versnelt erg wisselend is per project.
- › Inwonerparticipatie veel tijd kost, maar een belangrijk onderdeel is van het gehele proces.

Figuur 7
Antwoorden op de stellingen “De algemene ervaring in mijn gemeente is dat inwonerparticipatie...” (n = 74).

Figuur 8

Hoe ervaart de gemeente de volgende punten met betrekking tot inwonerparticipatie? Knelpunten en successen bij het organiseren van inwonerparticipatie (n = 74), “niet van toepassing” is weggelaten.

› **Gemeenten geven wederom aan dat het informeren of bereiken van inwoners en het betrekken van lokale initiatieven goed gaat; arbeidscapaciteit en het betrekken van specifieke groepen zijn knelpunten**

We hebben aan gemeenten gevraagd wat ze gemakkelijk afgaat bij het organiseren van de inwonerparticipatie en wat zij zien als knelpunten. Deze lijst (Figuur 8) is vergelijkbaar met vorige jaren.

Zoals in vorige jaren staan ‘het informeren/bereiken van inwoners’ en ‘het betrekken van lokale initiatieven en energiecoöperaties’ bovenaan in de lijst en worden genoemd als successen. Nieuw dit jaar zijn de ‘steun van de manager/leidinggevende voor inwonerparticipatie’ en ‘steun of medewerking van collega’s’ (die in voorgaande jaren niet zijn uitgevraagd). Deze vormen van steun gaan meestal of (bijna) altijd goed.

Voor het merendeel van de gemeenten gaan ook ‘het verwerken van de inbreng van inwoners in plannen/besluiten’, ‘het ophalen van zorgen en wensen van inwoners’, ‘het ophalen van ideeën van inwoners’ en ‘het kiezen van geschikte participatievormen’ vaker goed dan dat het knelpunten zijn.

Net als vorig jaar werden ‘een tekort aan capaciteit (menskracht)’ en ‘het betrekken van specifieke doelgroepen’ het vaakst aangemerkt als knelpunt. Nieuw knelpunt dit jaar is het ontbrekende wettelijk instrumentarium rondom inwonerparticipatie voor het afdwingen van 50% lokaal eigendom (in voorgaande jaren niet uitgevraagd). Dit wordt het vaakst aangemerkt als knelpunt.

Over ‘kennis over hoe inwonerparticipatie te organiseren’, ‘het bereiken van een breed publiek in het algemeen’, ‘het betrokken houden van inwoners gedurende het hele proces’ en ‘financiële middelen (voor andere zaken dan menskracht)’ zijn gemeenten verdeeld: dit gaat bij ongeveer de helft van de gemeenten goed en vormt voor ongeveer de helft van de gemeenten een knelpunt.

› **Gemeenten noemen succesfactoren zoals het combineren van verschillende participatiemethode en het beschikken over kundige personen en voldoende capaciteit om het participatietraject te organiseren**

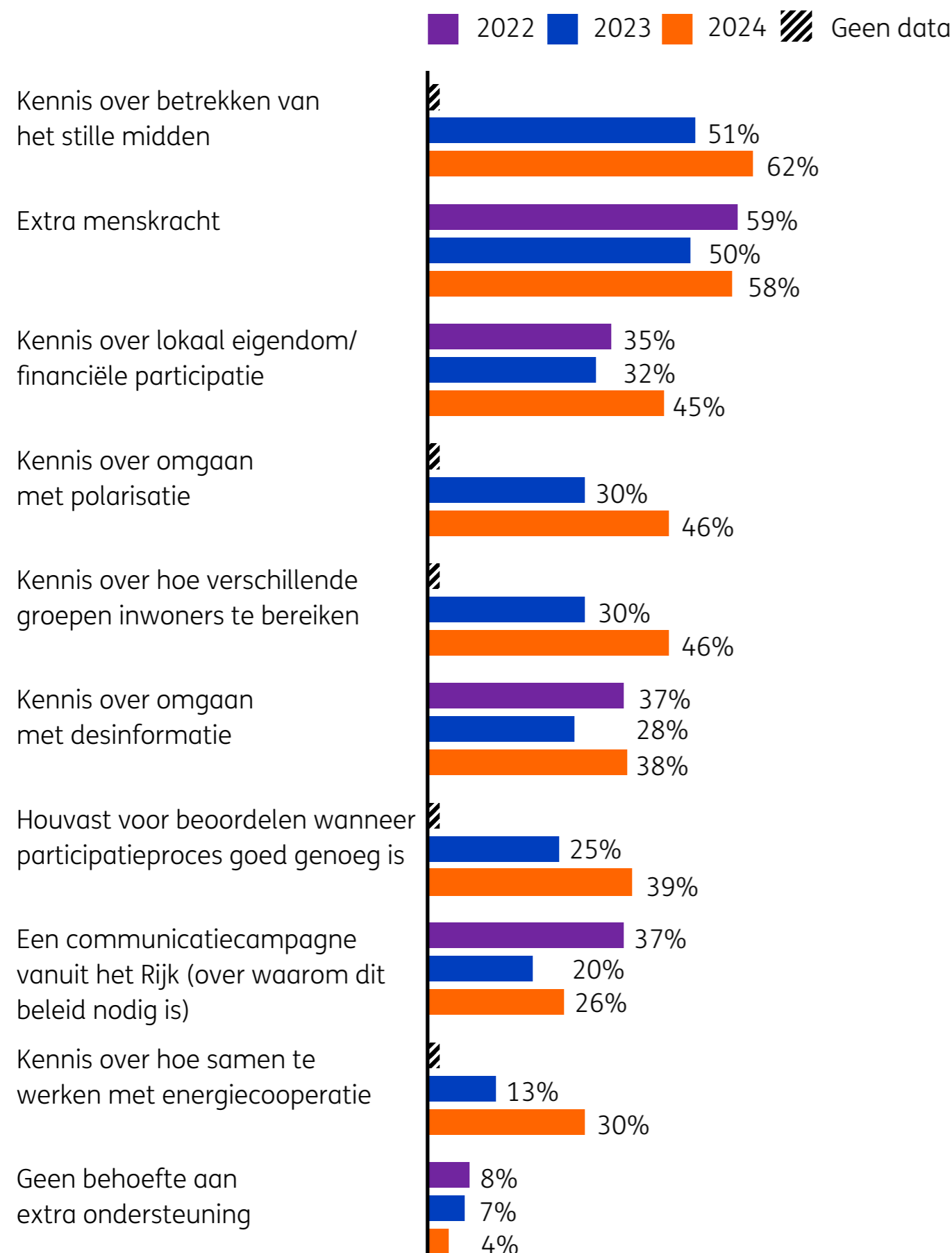
Een selectie van ‘Succesfactoren’ van de participatietrajecten waar gemeenten trots op zijn die zijn genoemd:

- › Het combineren van verschillende participatiemethoden voor verschillende groepen inwoners of andere stakeholders, op verschillende momenten in het proces. Bijvoorbeeld een combinatie van straatinterviews, een meedenkavond voor organisaties en een inloopavond voor bewoners.
- › Het inzetten van digitale mogelijkheden voor inwoners om bij te dragen (bijvoorbeeld een online raadpleging of online forum).
- › Samenwerking tussen de gemeente en inwoners/initiatieven ‘van onderop’, al dan niet via een lokale energiecoöperatie.
- › Voldoende inhoudelijke en procesmatige kennis bij organisatoren om goed met de vragen van inwoners om te kunnen gaan en een kennisbasis bij inwoners op te bouwen.
- › Een onafhankelijke (ingehuurde) procesbegeleider, voorzitter of moderator
- › Politiek mandaat (bijv. een vroeg betrokken gemeenteraad of wethouder).
- › Veel capaciteit, ervaring, aandacht en tijd voor de organisatie van participatietrajecten, het betrekken van inwoners en het beantwoorden van hun vragen.

› **Gemeenten zien ontoereikende communicatie en weerstand vanuit omwonenden als grootste faalfactor**

Een selectie van ‘Faalfactoren’ bij participatietrajecten die gemeenten als minder geslaagd ervaren die zijn genoemd:

- › Gebrekkige, niet tijdige of onvoldoende communicatie.
- › weerstand of een negatief geluid vanuit omwonenden.
- › Slecht verwachtingsmanagement naar inwoners toe.
- › Geen lokaal eigendom of financiële participatie aanbieden of realiseren.
- › Het niet kunnen bereiken of betrekken van de juiste (beoogde) doelgroepen.
- › Politieke discontinuïteit (bijvoorbeeld wisseling van gemeenteraad en wethouders).

› **De ondersteuningsbehoefte van gemeenten lijkt toe te nemen, met meeste behoefte aan kennis over het betrekken van het stille midden**

Naast behoefte aan ‘kennis over het betrekken van het stille midden’, staat ‘extra menskracht’ net als voorgaande jaren hoog op de lijst (Figuur 19). ‘Kennis over omgaan met polarisatie’ en ‘kennis over hoe verschillende groepen inwoners te bereiken’ staan wat hoger op de lijst van 2024 ten opzichte van 2023. Dit is ook op te maken uit de vragen van gemeenten die ze aan een expert zouden willen stellen. Hierbij noemen zij vragen over het betrekken van inwoners in het algemeen, of van specifieke groepen zoals ‘het stille midden’, ‘jongeren’ en ‘lastig bereikbare doelgroepen’.

Wanneer we de resultaten vergelijken met vorige jaren valt verder op dat bijna alle ondersteuningsbehoeften 10% vaker worden genoemd dan vorig jaar. Opvallend is ook dat het percentage gemeenten dat aangeeft ‘geen behoefte te hebben aan extra ondersteuning’ elk jaar iets lijkt af te nemen. Ondanks dat er verschillende ondersteuningsmogelijkheden beschikbaar zijn, lijkt het erop dat de pogingen om gemeenten te ondersteunen hen niet voldoende bereiken. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de resultaten dat slechts twee gemeenten gebruik hebben gemaakt van de expertpool met adviseurs, en dat het merendeel van de deelnemende gemeenten niet bekend is met de informatiewebsite ‘energieparticipatie.nl’.

De vorm waarin de meeste gemeenten het liefst ondersteuning zouden willen ontvangen is dit jaar een externe adviseur, al dan niet via de expertpool van participatie-adviseurs (54 van 71 gemeenten). De expertpool scoort iets hoger (29 gemeenten) dan de externe adviseur (25 gemeenten). Na externe adviseur volgen ‘een online handreiking’ (50 gemeenten) en ‘een workshop’ (30 gemeenten).

Opvallend is dat de ondersteuningsbehoefte niet helemaal overeenkomt met de meest gebruikte vorm van ondersteuning in het afgelopen jaar. Een online handreiking werd bijvoorbeeld afgelopen jaar door 25 gemeenten uit de steekproef gebruikt, terwijl daar wel veel behoefte aan is onder de deelnemende gemeenten. Onduidelijk is waar deze mismatch door wordt veroorzaakt.

Figuur 9

Selectie van antwoorden op de vraag: “Aan welke ondersteuning zou uw gemeente behoefte hebben op het gebied van inwonerparticipatie?” (2022 n = 99, 2023 n = 74, 2024 n = 74).

Auteur(s)

- › Julia Jansen
- › Melanie Klösters
- › Hanna Jonker
- › Geerte Paradies

Opdrachtgever

- › Ministerie van Klimaat en Groene Groei

Projectnaam

- › Rapportnummer [TNO 2024 R11942](#)
- › [060.59369](#) Kennisprogramma Inwonerparticipatie
Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving

Dit project is gefinancierd als onderdeel van het onderzoeksprogramma Energietransitie Studies onder regie van de directie Klimaat van het DG Energie en Klimaat van het ministerie van EZK met als doel het leveren van kennis voor energiebeleid.

© 2024 TNO - Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

